

Streszczenie

Praca „Autokreacje, emancypacje, rewizje. Rok 1989 w wybranych wywiadach rzekach” składa się z trzech rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz wykazu literatury podmiotu i przedmiotu. Pierwszy rozdział jest teoretycznym wprowadzeniem do rozważań, przedstawiam w nim główne literaturoznawcze i historyczne perspektywy moich analiz. W rozdziale drugim przedstawiam i interpretuję sposób funkcjonowania narracji o roku 1989 w wybranych tekstach. Uznaję, że ze wskazaną datą wiążą się wydarzenia, które znacząco wpływają, lub mogą wpływać, na kształt wywiadów rzek jako opowieści (auto)biograficznych.

Za podstawę źródłową rozprawy wybrałem trzynaście tekstów: *Rok 1989. Geremek opowiada-Żakowski pyta; Geremek/Vidal. Rozmowy; Edward Gierek: Przerwana dekada; Edward Gierek. Replika; Wańka-wstańka. Z Januszem Rolickim rozmawia Krzysztof Pilawski; Baba na świeczniku; Jajakobyły. Spowiedź życia Jerzego Urbana; Jerzy Urban o swoim życiu rozmawia z Martą Stremecką; Kwaśniewski. Nie lubię tracić czasu; A chciałam być aktorką... Z Janiną Paradowską rozmawia Marta Stremecka; Henryk Samsonowicz. Świadek epoki; Czas nieprzewidziany. Rozmowa-rzeka. Długa rozprawa bez Pana, Wójta i Plebana; Góry i teczki. Opowieść człowieka umiarkowanego. Biografia mówiona Andrzeja Paczkowskiego*. Zdecydowałem się na omówienie wymienionych publikacji w porządku chronologicznym, którego podstawą jest rok ich wydania. Obecność zagadnień odnoszących się do roku 1989 w poszczególnych realizacjach posiada różną intensywność i różne konteksty, niemniej zawsze stanowi dla rozmówców i rozmówczyń punkt odniesienia w opowieści o sobie. Jednocześnie w omawianych w pracy wywiadach rzekach interesują mnie wątki autokreacji, emancypacji i rewizji. Dostrzegam związek między zjawiskiem transformacji ustrojowej a (auto)biografiami. Pojęcia, uwypuklone w tytule rozprawy, podkreślają, tkwiący w analizowanych rozmowach, potencjał do zaprezentowania się moich bohaterów i bohaterek w szczególnie sposób.

W rozdziale trzecim formułuję wnioski i hipotezy, wynikające z dokonanych w rozprawie analiz oraz prezentuję - w krótkim zarysie – wybrane utwory współczesne, które podejmują temat związany z wydarzeniami roku 1989. Nie są to już wywiady rzeki, ale reportaże.

Summary

Dissertation entitled: „Self-aggrandisements, emancipations, review processes. The year 1989 in chosen extended interviews” consists of three chapters, introduction and conclusion. It also includes a list of bibliography. The first chapter is a theoretical implementation to the intellectualisations in the range of literary and historical studies. In the second chapter, I present, analyse and interpret the way of functioning the narration about the year 1989 in the chosen texts. I claim that the chosen date is related to the events which significantly influence or may have an impact on the shape of extended interview as (auto)biographical narrations.

As the basic source of the dissertation I have chosen thirteen extended interviews which represent the same literary genre: *Rok 1989. Geremek opowiada-Żakowski pyta; Geremek/Vidal. Rozmowy; Edward Gierek: Przerwana dekada; Edward Gierek. Replika; Wańka-wstańka. Z Januszem Rolickim rozmawia Krzysztof Pilawski; Baba na świeczniku; Jajakobyły. Spowiedź życia Jerzego Urbana; Jerzy Urban o swoim życiu rozmawia z Martą Stremeczką; Kwaśniewski. Nie lubię tracić czasu; A chciałam być aktorką... Z Janiną Paradowską rozmawia Marta Stremeczka; Henryk Samsonowicz. Świadek epoki; Czas nieprzewidywany. Rozmowa-rzeka. Długa rozprawa bez Pana, Wójta i Plebana; Góry i teczki. Opowieść człowieka umiarkowanego. Biografia mówiona Andrzeja Paczkowskiego.* I decided to file them in chronological order according to the year of publication. The intensity of the presence of the year 1989 in particular texts differs. It is always a benchmark for protagonists in the way they describe themselves. Also, I am interested in the issues of self-aggrandisements, emancipations, review processes which were used in the specific texts. I spot the relation between the narration of state structure transformation and (auto)biographical literature. All of the three terms highlighted in the title of the dissertation, display my protagonists' potential to present themselves in a different way.

In the third chapter, I formulate the conclusions and hypotheses concerning my analyses and interpretations and present the chosen contemporary texts – in a short outline - which describe the year 1989. They are not any longer extended interviews but they are reportage.